

Basic Phrases in Romani

Serbian transcript:

Александар: Да ли ти говориш ромски језик?

Далибор: Да. Да, то је мој матерњи језик.

Александар: То је твој матерњи језик. Можеш ли нам рећи неке основне ствари које би требали знати, како се кажу на ромском? Значи, „добар дан“...

Далибор: У смислу, „добар дан“...

Александар: „Како си“...

Далибор: „Довиђења“... Нека псовка можда, оно што се прво научи, јел' тако? „Добар дан“ или „shukar dive“¹.

Александар: „Shukar dive“.

Далибор: Јесте. „Добар дан“, „shukar dive“. Е, оно што ће можда бити интересантно за људе са „инглиш-американ“ говорног подручја, то заправо треба истражити, зашто је то тако. Али, овај, на енглеском се ђаво каже „девил“, док се на ромском Бог каже „Devel“. Тако да ту постоји јако интересантан, овај, материјал да се... Семантика, није семантика него порекло те...

Александар: Порекло речи.

Далибор: Јесте, порекло те речи да се истражи, зашто је то сад, како је то и шта је исправно сад, шта је... Је ли заправо „девил“ Devel, или је Devel „девил“. Ко је ко, уствари.

Александар: Ко је кога...

Далибор: Ко је кога ту...

Александар: Преварио.

Далибор: Преварио, може и тако. Ето, значи то је оно, „добар дан“ рекли смо „shukar dive“. Не знам... „Довиђења“ или нешто као „довиђења“, рецимо... У ствари, зависи сад у ком делу дана се налазимо, овај, али можемо рецимо шта рећи,

¹ Please note that, although the Romani language can be transcribed into Cyrillic, its official alphabet is Latin, regardless of the country of origin of the speaker. Although the speaker in this video is from Serbia, the Romani words in this document have been transcribed using Latin script in order to reflect that rule.

ајде, „довиђења“ – „sastimasa“, у смислу... То је више као нешто типа оно, „збогом“ или тако нешто. А буквални превод би значио „ај' са здрављем“, оно, „видимо се“, тако нешто.

У принципу, то је оно што смо и малопре говорили. У ромском језику нема... Он је аутентичан, не постоји модернизација. Знамо да је језик, онај, жив, и да се он стално мења. У ромском језику не. Рецимо, оно како се говорило пре сто или двестот година говори се и сада. За разлику, рецимо од босанског језика, српског језика, где смо морали под утицајем, не знам, технолошке револуције и доласка интернета и све већег утицаја, не знам, америчких филмова, нажалост, да употребимо... Рачунар, то је наша реч, али и „компјутер“, или „интернет“ и све те неке појмове. То у ромском језику не можете наћи.

То вам хоћу рећи, рецимо због овог „sastimasa“. То вам је оно, „хај' са здрављем“, тако су се можда, овај, и народи у овом региону поздрављали, поздрављају се и сада, али је то било нешто нормално пре можда једног века, да кажу „помоз' Бог“ или...

Александар: „Уздравље“.

Далибор: Не знам, „уздравље“ или тако нешто. Што је сад реткост, рецимо, али то је остало у ромском језику.

Александар: Како се, како се каже „како си“?

Далибор: „Sar sijan“. „Sar sijan“, како си. „Sar sijan, so kere“, шта радиш. „To dživdipe sar“, како живот.

Александар: А како кажеш „добро сам“, како се одговори на то?

Далибор: „Shukar sem“. „Sar sijan“, како си? „Shukar sem“, добро сам. И тако. Те неке основне...

Александар: Да, те неке основне ствари.

Далибор: Основне ствари. Мада ће вам, овај, студентима бити јако тешко да... Ако буду дошли. И то је нешто што је специфично, и нешто што је карактеристично не само ако буду дошли у Србију, него за читав регион. Јако ће бити тешко, овај, да приђу или да уђу у неку ромску заједницу. Можда на улици, ако случајно наиђу, нажалост, на жену која проси са дететом, она ће можда знати да проговори једну или две речи, а то је „молим те, дај ми“ или тако нешто. Иначе, не знам, да је пита сад какав јој је живот или тако нешто, или зашто ту... Шта ради ту на улици, зашто јој дете није у школи, то је сад оно... То је компликовано.

English translation:

Aleksandar: Do you speak the Romani language?

Dalibor: Yes. Yes, that is my mother tongue.

Aleksandar: That is your mother tongue. Could you give us a few basic examples of what we should know how to say in Romani? Things like “good afternoon...”

Dalibor: So, “good afternoon...”

Aleksandar: “How are you...”

Dalibor: “Goodbye...” Maybe a swearword, the first thing you learn in a foreign language, right? [laughter] “Good afternoon” is *shukar dive*.

Aleksandar: *Shukar dive*.

Dalibor: Yes, *shukar dive*. Now, what might be interesting to people from the English-speaking world - and it's something that should be researched... In English you say “devil” [for the devil], but in Romani *Devel* means “God”. So that might be something interesting to research – the semantics... not the semantics, but the origin of...

Aleksandar: Origin of the word.

Dalibor: Yes, to look into the origin of the word and why [it has that meaning]; what is correct and what... Is the devil *Devel*, or is *Devel* devil? Who is who, basically.

Aleksandar: Or who did what to whom...

Dalibor: Who did what to whom...?

Aleksandar: To trick them.

Dalibor: To trick them – you can put it that way. [laughter] Anyway, so we said that *shukar dive* is “good afternoon.” I don't know... “Goodbye” or something like it is said... Actually, it depends on the time of the day, but you could say, for example *sastimasa* for “goodbye,” meaning... It's more like “farewell” or something like that. The literal translation would be “go with health,” or “I'll see you,” something to that effect.

Basically, it has something to do with what we mentioned earlier. The Romani language has no... It's authentic; it doesn't modernize. We know that language is a living thing and that it changes constantly. Not in Romani. For example, terms used a century or two ago are still in use today. Contrary to the Bosnian language or Serbian language, where we had to adapt [new terms] under the influence of the technological revolution and

American films - *računar*² is our term, but I'm referring to *kompjuter* and *internet*, all of those terms - those cannot be found in Romani.

I'm telling you all of this because of *sastimasa*. It means "go with health," which perhaps was a way people greeted one another in this region, and they still might [in some places]. However, that might have been a common greeting, to say "God help you," or...

Aleksandar: "Cheers."

Dalibor: Right, "cheers" or something. Things that are rarely heard today [in other languages], but they remained in use in Romani.

Aleksandar: How do you say "how are you?"

Dalibor: *Sar sijan. Sar sijan* – "How are you?" *Sar sijan, so kere* – "What are you up to?" *To dživdipe sar* – "How's life?"

Aleksandar: And how do you say "I'm fine," how do you reply to those questions?

Dalibor: *Shukar sem. Sar sijan* - "How are you?" *Shukar sem* – "I'm fine." So, those are some basic...

Aleksandar: Yes, some basic things.

Dalibor: Basic things. Although, it will be difficult for students who come [to Serbia]... And that's also a specific issue, something that's typical not just in Serbia, but the entire region. It's going to be very hard for them to approach or enter a Roma community. Unfortunately, they will probably encounter a woman begging in the street with her kid; she might be willing to say a few words such as "please, give me some change" or something to that effect. Otherwise, I don't know, if you ask her how's life, or why is she... What is she doing on the street, why is her kid not in school, that's... That's [a] complicated [situation].

About CultureTalk: CultureTalk is produced by the Five College Center for the Study of World Languages and housed on the LangMedia Website. The project provides students of language and culture with samples of people talking about their lives in the languages they use every day. The participants in CultureTalk interviews and discussions are of many different ages and walks of life. They are free to express themselves as they wish. The ideas and opinions presented here are those of the participants. Inclusion in CultureTalk does not represent endorsement of these ideas or opinions by the Five College Center for the Study of World Languages, Five Colleges, Incorporated, or any of its member institutions: Amherst College, Hampshire College, Mount Holyoke College, Smith College and the University of Massachusetts at Amherst.

© 2013 Five College Center for the Study of World Languages and Five Colleges, Incorporated

² *Računar* (lit. trans. "calculating machine") is a Bosnian-Croatian-Serbian term for "computer." It is commonly used in Serbia and Bosnia and Herzegovina, while Croatian more often uses a similar term, *računalo*. However, the most common term for "computer" in BCS-speaking countries is a derivative of the English term, *kompjuter*.